

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ІЗ БАСКЕТБОЛУ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дядечко І. Є.

*кандидат наук фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичної культури та спорту
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-5709-9150
i.dyadechko@ukr.net*

Горбуля В. О.

*старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-2034-2959
gorbulaviktor@gmail.com*

Ключові слова: *онлайн,
дистанційне навчання,
заклад вищої освіти,
студенти, спортивні ігри,
баскетбол.*

Статтю присвячено особливостям роботи закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання студентів. Актуальність теми зумовлена тим, що система вищої освіти в сучасному часі стикнулася з глобальними проблемами: спочатку пандемія COVID-19, а нині – повноцінна війна в Україні. Освітній простір країни повністю перейшов на дистанційне навчання. Перед закладами освіти постало складне завдання – організація процесу навчання студентів в онлайн-режимі. Упровадження дистанційного навчання поставило багато питань перед керівництвом і трудовим колективом закладу вищої освіти, а саме: як організувати освітній процес; як мотивувати викладачів до нової для них діяльності; які електронні освітні платформи використовувати для проведення навчальних занять; як залучити студентів у дистанційний процес та підтримувати в них бажання активно працювати. Такий формат навчання став не винятком і для викладання дисциплін зі спортивних ігор. Викладачі терміново почали опановувати новітні технології, а також активно організувати самостійну роботу студентів з опанування рухливих умінь і навичок. Почали створюватися і впроваджуватися різноманітні платформи для забезпечення системи електронного навчання, такі як Moodle, Classroom тощо. Для проведення занять викладачами стали активно використовуватися інформаційно-комунікаційні засоби організації конференцій, такі як Zoom і Google Meet, а також прямі трансляції та розміщення відео на платформі YouTube. Водночас важливим є врахування доступності програмних засобів для студентів, тобто наявність різноманітних персональних пристроїв (персональні комп'ютери, планшети, мобільні телефони). Ще однією проблемою, з якою стикнулися викладачі є комунікація зі здобувачами вищої освіти за межами освітнього процесу. Завдяки таким месенджерам, як Viber, Telegram, викладачам доволі зручно спілкуватися зі студентами, інформувати їх, використовуючи індивідуальний і груповий підхід. Схарактеризовано особливості викладання навчальної дисципліни «Баскетбол із методикою викладання» у синхронному й асинхронному режимах навчання здобувачів вищої освіти в Запорізькому національному університеті.

FEATURES OF CONDUCTING BASKETBALL CLASSES IN THE DISTANCE EDUCATION PROCESS

Dyadechko I. Ye.

*Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor at the Department of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5709-9150
i.dyadechko@ukr.net*

Horbulya V. O.

*Senior Lecturer at the Department of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-2034-2959
gorbulaviktor@gmail.com*

Key words: *online, distance learning, institution of higher education, students, sports games, basketball.*

The article is devoted to the peculiarities of the work of higher education institutions in the conditions of distance learning of students. The topicality of the topic is due to the fact that the system of higher education in modern times has faced global problems, first the COVID-19 pandemic, and now a full-fledged war in Ukraine. The educational space of the country has completely switched to distance learning. Educational institutions faced a difficult task – this is the organization of the process of studying students in the online mode. The implementation of distance education has raised many questions for the management and staff of the institution of higher education, namely: how to organize the educational process; how to motivate teachers to a new activity for them; which electronic educational platforms to use for training sessions; how to involve students in the remote process and support their desire to work actively. This format of education was not an exception for teaching disciplines from sports games. Teachers urgently began to master the latest technologies, as well as actively organize the independent work of students to master mobile skills and abilities. Various platforms have begun to be created and implemented to provide an e-learning system, such as: Moodle, Classroom, etc. To conduct classes, teachers began to actively use information and communication tools for organizing conferences, such as: Zoom and Google Meet, as well as live broadcasts and posting videos on the YouTube platform. At the same time, it is important to take into account the availability of software for students, that is, the availability of various personal devices (personal computers, tablets, mobile phones). Another problem faced by teachers is communication with students of higher education outside the educational process. Thanks to such messengers as Viber, Telegram, it is quite convenient for teachers to communicate with students, to inform them using an individual and group approach. The peculiarities of the teaching of the academic discipline «Basketball with teaching methods» in synchronous and asynchronous modes of training for students of higher education at the Zaporizhzhia National University are characterized.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» [1], Наказу МОН України «Про деякі питання організації роботи закладів

фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» [2], «Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в ЗНУ» [3], навчання здобувачів вищої освіти здійснюється в дистанційному форматі.

Сучасні реалії життя змінили звичні форми і методи викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти, не є винятком і дисципліна «Баскетбол із методикою викладання». Вагомість питання проведення занять у закладах вищої освіти зі спортивних ігор, до яких належить баскетбол, в онлайн-форматі, визначається тим, що фізична підготовленість молоді до активного ведення життя – це один із визначальних чинників подальшого розвитку здорової нації. Заняття баскетболом позитивно впливають на здоров'я завдяки своєму фізичному навантаженню. Окрім цього, заняття баскетболом сприяють розвитку самовладання, підвищенню витримки, ініціативності та креативності мислення, а також сміливості й рішучості.

Саме тому дослідження даної тематики є актуальним. Необхідністю є аналіз сучасних тенденцій розвитку системи вищої освіти, вивчення досвіду зарубіжних країн із питань організації дистанційного навчання, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, а також визначення нових форм і методів організації освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню організації дистанційного навчання присвячено роботи багатьох наукових діячів, зокрема: концептуальні педагогічні положення дистанційного навчання розглядають О. Андреева, Г. Козлакова, В. Олійник, Є. Полата, П. Стефаненко; інформаційні, віртуальні та цифрові технології в освітньому процесі – В. Биков Р. Гуревич, М. Кадемія, Д. Опеншоу, Н. Тверзовська, І. Хорев, М. Жалдак, Ю. Жук; теоретико-методологічні основи дистанційної форми навчання – М. Бухаркіна, С. Гончаренко, В. Биков, М. Моїсеєва, Є. Мушка, Є. Полат; організаційно-педагогічні основи дистанційного навчання в умовах вищої освіти – В. Гравіта, Н. Клокар, Л. Ляхоцька, В. Олійник, В. Осадчий, С. Сисоєва, П. Таланчук, Н. Яремчук та ін. Але особливості викладання дисциплін зі спортивних ігор ще досліджено недостатньо.

Мета статті – аналіз особливостей проведення занять із баскетболу в процесі дистанційного навчання у Запорізькому національному університеті.

Виклад основного матеріалу. Карантинні обмеження, а з 24 лютого 2022 р. уведений воєнний стан в Україні унеможливили очне навчання студентів, саме тому дистанційне навчання стало єдиною доступною формою у системі освіти.

Дистанційне навчання являє собою організацію системи освіти, що ґрунтується як на використанні традиційних методів отримання знань, так і освоєнні нових інформаційно-комунікаційних технологій, а також самоосвіті. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні

технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну вищу освіту і має такі переваги, як гнучкість, зручність і можливість долучитися до занять із будь-якої точки світу [4].

Оскільки сучасне становище в Україні унеможливило знаходження студентів у закладах вищої освіти, перед керівництвом і викладачами постало завдання впровадження різноманітних онлайн-платформи для розміщення завдань, а також для проведення навчальних занять і спілкування зі студентами. Найпопулярнішими платформами є:

1. Moodle, Google Classroom – платформи для забезпечення системи електронного навчання, де є можливість розміщувати лекції, практичні та лабораторні завдання, завдання для самостійної роботи, проводити тести, надсилати зворотний зв'язок.

2. YouTube і Google Drive – платформи, де зручно розміщувати відеозаписи та інші матеріали для здобувачів вищої освіти. Також на YouTube-платформі є можливість проводити прямі трансляції, які надають можливість проводити заняття і спілкуватися зі студентами у реальному часі.

3. Zoom і Google Meet – платформи відеочату, які є дуже зручними для проведення дистанційних занять у реальному часі. У межах пари є можливість проводити різноманітні рухові вправи, виконувати завдання та перевіряти теоретичну підготовку, оскільки відеоресурс дає змогу бачити кожного студента.

4. Viber, Telegram, Direct в Instagram, Messenger у Facebook – месенджери, які допомагають в організації спілкування зі студентами в освітньому процесі. Завдяки їм можна використовувати як індивідуальний, так і груповий підхід. Якщо у студентів виникнуть запитання щодо виконання будь-якої вправи, завдання чи освітнього процесу, вони можуть поставити їх у зручному месенджері та отримати відповідь від викладача.

Із початком дистанційного навчання і втратою можливості відвідування закладів вищої освіти студенти почали ще більше часу проводити у малорухливому положенні, що має певні негативні наслідки, зокрема захворювання серцево-судинної системи.

Своєю чергою, заняття баскетболом долають не лише наслідки малорухливого способу життя, а й покращують свою роботу більшості систем життєзабезпечення людини. Так, під час занять баскетболом нервова система піддається певним навантаженням і розвитку за рахунок постійного контролю активності органів. Людина, яка займається баскетболом, покращує свій периферичний зір, а це великий плюс, який має значний вплив на ефективність зорового сприйняття [5].

Саме тому прибрати дисципліну «Баскетбол із методикою викладання» з навчального плану здобувачів вищої освіти на період дистанційного навчання неприпустимо. Але в процесі переходу на онлайн-навчання викладачі зіштовхнулися з проблемою проведення занять зі спортивних ігор та нерозумінням студентами їх значення і необхідності виконання фізичних вправ.

Навчальна дисципліна «Баскетбол із методикою викладання» є обов'язковою компонентою циклу професійної підготовки спеціальності здобувачів вищої освіти за освітньо-професійними програмами «Середня освіта (Фізична культура)», «Фізичне виховання» і «Спорт» Запорізького національного університету.

Метою викладання навчальної дисципліни викладання є поглиблення теоретичної і практичної підготовки студентів із питань баскетболу, що, своєю чергою, допоможе їм правильно здійснювати навчальний процес із дітьми різного віку в різних ланках фізичного виховання.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Баскетбол із методикою викладання» є:

- поглиблення знань із теорії і методики баскетболу;
- набуття знань і вмінь у роботі з дітьми різного віку та підготовленості;
- засвоєння методики навчання техніко-тактичних елементів нападу і захисту, уміння аналізувати отримані результати, виправляти помилки;
- набуття знань і вмінь формування поурочного плану та план-конспекту уроку з баскетболу;
- засвоєння методики проведення змагань із баскетболу (суддівство, правила тощо).

Баскетбол є однією з найпопулярніших спортивних ігор. За свою більш ніж вікову історію цей вид спорту здобув величезну кількість шанувальників у всьому світі. Властиві йому висока емоційність і видовищність, різноманіття прояву фізичних якостей та рухових навичок, інтелектуальних здібностей і психічних можливостей залучають до гри мільйонів шанувальників. Баскетбол складається з природних рухів (ходьба, біг, стрибки) і специфічних рухових дій без м'яча (зупинки, повороти, переміщення приставними кроками, фінти), а також із м'ячем (ловля, передача, ведення, кидки). Протиборство, метою якого є взяття кошика суперника і захист свого, викликає прояв усіх життєво важливих для людини фізичних якостей: швидкісних, швидкісно-силових і координаційних здібностей, гнучкості та витривалості. До роботи залучаються практично всі функціональні системи організму, включаються основні механізми енергозабезпечення. Досягнення спортивного результату вимагає від гравців цілеспрямованості, наполегливості, рішучості, сміливості, впевненості в собі, почуття колективізму [4].

Проведення навчальних занять із дисципліни «Баскетбол із методикою викладання» для студентів Запорізького національного університету передбачає синхронний та асинхронний режими навчання.

Синхронний режим передбачає взаємодію між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в одному електронному освітньому середовищі та спілкуються за допомогою засобів аудіо- і відеоконференції.

Асинхронний режим передбачає взаємодію між суб'єктами дистанційного навчання, за якої учасники взаємодіють між собою із затримкою в часі, застосовуючи при цьому електронні освітні платформи, електронну пошту, соціальні мережі тощо.

Для реалізації синхронного режиму навчання викладачами дисципліни використовується програма відеочату Zoom, яка є однією з найбільш пристосованих для навчання і зручних у використанні для проведення занять.

У процесі комунікації зі студентами в одному освітньому просторі викладачами висвітлюється історія розвитку баскетболу в світі та Україні, надаються знання щодо правил гри, суддівства, а також вивчаються основні прийоми техніки та тактики гри.

За допомогою наявних можливостей платформи Zoom під час проведення занять викладачі:

- навчають базовим вправам для розвитку фізичних якостей;
- розповідають про історію розвитку спортивної гри;
- надають знання щодо правил гри та суддівства;
- за допомогою презентацій, відео та власного показу демонструють основні технічні й тактичні прийоми;
- за допомогою відео та власного показу навчають основним природним рухам (ходьба, біг, стрибки), специфічним руховим діям без м'яча (зупинки, повороти, переміщення приставними кроками, фінти), а також із м'ячем (ловля, передача, ведення, кидки).

Оскільки баскетбол – це, першочергово, командний вид спорту, для підтримки відчуття колективу студенти разом із викладачем мають можливість синхронно виконувати комплекси вправ як для розвитку фізичних якостей, так і освоєння рухових дій, притаманних грі. Основним недоліком є те, що під час спостереження за виконанням вправ студентами викладачі не мають можливості повноцінно контролювати дотримання техніки виконання, адже діапазон їхніх спостережень обмежений ракурсом і розташуванням камери студента.

Під час проведення онлайн-занять студенти та викладачі обговорюють опрацьовані матеріали, розглядають найкращі приклади виконання вправ

і розбирають найпоширеніші помилки, яких припустилися студенти.

Перевірка теоретичних знань і практичних умінь виконується у вигляді:

- усного й письмового опитування;
- виконання презентацій із використання схем, малюнків, власних фото;
- відео зі своїм виконанням вправ (відео робиться з декількох ракурсів за для того, щоб викладачі більше розглянули техніку виконання);
- демонстрації виконання вправ онлайн на занятті.

Асинхронний режим реалізується з використанням системи електронного забезпечення навчання на платформі Moodle.

Сторінка дисципліни «Баскетбол із методикою викладання» на платформі Moodle містить усі необхідні матеріали та завдання для вивчення курсу, особливо для студентів, які не мають можливості систематично відвідувати пари в синхронному режимі.

Матеріали курсу містять теоретичний матеріал, презентації та відео, які студенти можуть опрацювати самостійно.

Оцінювання здобувачів у системі асинхронного режиму відбувається у вигляді виконання письмових доповідей, а також виконаних фото і відеозаписів.

Рівень підготовки студентів неможливо забезпечити без належного контролю за рівнем їхніх теоретичних знань. Дистанційна форма викладання, розроблена на платформі Moodle, надає гарні можливості для проведення оцінювання рівня теоретичних знань студентів. Система електронного забезпечення дає можливість створювати тести, що містять різні способи постановки тестових завдань, у тому числі графічні, формуле звіти, і викладачі можуть переглянути успішність окремого студента, групи, курсу.

До підсумкового контролю належать:

1. Теоретичний підсумковий контроль – екзамен, який складається з трьох питань і відбувається у вигляді опитування за основними положеннями курсу.

2. Індивідуальне завдання – передбачає виконання завдання (на вибір):

- написання реферату з наданих тем;
- аналіз результату перегляду ігор (написання технічного протоколу);
- опис участі у змаганнях із баскетболу (якщо такі були);
- опис суддівства гри (якщо таке було).

Дистанційна форма навчання дає змогу здобувачам вищої освіти використовувати одночасно як синхронний, так і асинхронний режими навчання. Усе залежить від місця розташування студента, наявності енергопостачання та інших чинників сучасності.

Висновки. Дисципліни ігрових видів спорту, зокрема баскетбол, опинились у доволі важкій ситуації сьогодення, оскільки процес навчання відбувався на особистій взаємодії викладачів і студентів. Сучасне викладання командних видів спорту під час дистанційного навчання має бути зрозумілим, доступним і цікавим, щоб студенти були вмотивовані до занять, до самостійної роботи та мали бажання вдосконалювати набуті навички гри. Особливістю викладання дисципліни «Баскетбол із методикою викладання» в дистанційному форматі є поєднання синхронного й асинхронного режимів навчання. Це надає можливість вивчати курс як в одному освітньому просторі разом із викладачами, так і самостійно. Результат набуття теоретичних знань і практичних умінь із баскетболу значною мірою залежить від самоорганізованості студентів та бажання викладачів удосконалювати свою професійну підготовленість щодо використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій із метою забезпечення надання якісної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
2. Наказ МОН України «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-22#Text>
3. Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в ЗНУ. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/3647.ukr.html
4. Яременко О. Особливості проведення занять із баскетболу серед студентів НТУУ «КПІ» в дистанційному форматі. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/61239>
5. Орішук Р., Печена В., Мартинюк О. Особливості проведення онлайн-занять із баскетболу у закладах вищої освіти в період карантинних обмежень. *Молодий вчений*. 2021. № 3(91). С. 175–177.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro zatverdzhennya Ukazu Prezydenta Ukrayiny «Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini» [Law of Ukraine «On Approval of the Decree of the President of Ukraine «On the Introduction of Martial Law in Ukraine»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> [in Ukrainian].

2. Nakaz MON Ukrayiny «Pro deyaki pytannya orhanizatsiyi roboty zakladiv fakhovoyi peredvysshchoyi, vysshchoyi osvity na chas voyennoho stanu» [Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine «On some issues of organizing the work of institutions of professional pre-higher and higher education during martial law»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-22#Text> [in Ukrainian].
3. Polozhennya pro orhanizatsiyu osvith'oho protsesu z vykorystannyam tekhnolohiy dystantsiynoho navchannya v ZNU [Regulations on the organization of the educational process using distance learning technologies at ZNU]. Retrieved from https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/3647.ukr.html [in Ukrainian].
4. Yaremenko O. Osoblyvosti provedennya zanyat' z basketbolu sered studentiv NTUU «KPI» v dystantsiynomu formati [Peculiarities of conducting basketball classes among students of NTUU «KPI» in distance format]. Retrieved from <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/61239> [in Ukrainian].
5. Orishchuk R., Pechena V., Martynyuk O. (2021) Osoblyvosti provedennya onlayn-zanyat' z basketbolu u zakladakh vysshchoyi osvity v period karantynnykh obmezhen'. [Peculiarities of conducting online basketball classes in institutions of higher education during the period of quarantine restrictions]. *Molodyy vchenyy – A young scientist*, 3 (91), 175–177 [in Ukrainian].